

Pobl Vreizh

5^L

Gwengolo-Here 1981 - niv. 136

E Bro-Iwerzhon (Nord),
obidoù Kieran Dogherty,
marw en toullbac'h d'an
2 a vis Eost 1981, diwar
diouvenñ boued...

Listennad 1^{añ}

P. Le Grand, Pontchâteau ..	20,00
Kêr Vreizh, Grenoble (38) ..	20,00
Y. Talbot, Rostren	10,00
P. Le Gall	
Fontenay-sous-Bois (94) ..	20,00
G. Proust, Kemper	10,00
T. Perrot, Loktudi	30,00
Y. Oulc'hen, Karaes	20,00
J.-J. Monnier, Lannuon ...	20,00
E. Denes, Roazon	20,00
L. Kervoas, Lannuon	20,00
J. Perchoc, Lokournan-Leon	10,00
F. Danno, Perros	20,00
M. Riou, Lannuon	60,00
M. David, Roazon	110,00
P. Maugué, Bro-Suiss	20,00
J. Vinaixia, Bro-Spagn	30,00
X. Mordelet, Bro-dTogo ..	25,00
H. Arzel, Brest	30,00
F. Kerrain, Gwengamp	10,00
L. Cevaer, An Ospital	10,00
D. Jegou, Gwened	20,00
P. Kersale, Dineol	20,00
H. Padrig, Grenoble (38) ..	50,00
H. Cornic, Kemper	30,00

War-un-dro 635,00

Emaomp eta, evel m'eo bet kemennet war niverenn 135 POBL VREIZH (Gouhere-Eost 1981), emaomp o tigorin ur roll newez a brofadennoù da b/POBL VREIZH : en ur ober daou vis, ho peus kaset d'ar gasetenn 635,00 a lurioù newez, lennerion ha komananterion ger. Trugarez vras deoc'h oll.

Ma 'z eo bet kresket komanant POBL VREIZH (50 L) hag iwe, eveljust, pris an niverennoù gwerzhnet unan hag unan (5 L), n'eo tamm ebed dre ma vefe paotred POBL VREIZH o klask rastellañ arc'hant

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

bras. Ar fakturennoù eo a gresk, ur spont. Ha kær 'vez ober, e chom un toull er c'hef dalc'hmad... Kement ha ken bihan m'hon eus ur c'heloù fall da gemenn deoc'h : red eo deomp kass an dle diwar hon tro, ha ken uhel eo savet ar bern m'eo red deomp krennañ an dispignoù, didruez... Ha n'heller krennañ nemed en ur mod : dispign nebeutoc'h. Setu perag, diwar an niverenn 136-mañ, ne zeuio POBL VREIZH er-maes nemed beb daou vis : talvezoud a ra an niverenn-mañ ewid mis Gwengolo ha mis Here eta.

Mantrus eo gweled POBL VREIZH o vont da gelaouenn daouvisieg, ha mantret omp o vont gant an hent strizh-se. Mes n'eus diskoulm all ebed, siwazh...

Pegehid e pado marewezh ar « saout treud » ? N'omp ket ewid lâred. Poaniomp memestra da weled ar perag hag ar penaos eus an traoù...

Bez' ez eo POBL VREIZH kasetenn vrezhoneg ur strollad politikel, an UDB. Ewiti da vezañ brezhoneg ez eo politikel POBL VREIZH, petra bennag ma vez kavet enni pennadoù na dennont ket wareeun d'ar politik, pennadoù kulturel eta. Mes, dre ma 'z eo POBL VREIZH kasetenn ur strollad politikel, ne c'hell ket kaoud yalc'hadoù digant ar gouarnamant, dre hantererezh ar Chart, da skwer. N'eus ket kouezet ur gweneg toull e-barzh keff POBL VREIZH a-berzh ar Chart, eveljust. Bez' e c'hell ar c'helaouennoù kulturel (Al Liamm, Evid ar brezhoneg, Brud nevez, h.a.) c'hoari war dachenn un nebtuegezh bennag, na

boud ez eo diaes meurbed d'ur gelaouenn vrezhoneg roiñ da intent e chom nebtu, paravis d'ur galloud hag a chome dinet'h kær — beteg newez so — gant amzer da-zont ar brezhoneg. Heb ober ar gont eus ar pezh a zo bet gwraet ewid henn lazhañ, hag ur burzhud eo n'eo ket aet da Anaon ar paourkaezh merzher, gant an taolioù kountell (ur gountell lemm...) bet plantet dezañ ken stank en e gorf. Skrivañ e brezhoneg n'eo ket an akt nebtu, goude ma vefe « nebtu » da weled an oll bennadoù moulllet er gelaouenn-mañ-kelaouenn. Ha daw 'vefe dall ewid lâred e vezont oll nebtu : ne vezont ket. Ha koulskoude e vez roet dezo arc'hant eus ar Chart. Gwell-a-se, eveljust : un digoll eo, un digoll red, hag eñv dister ha berr meurbed...

Sed e vez red da b/POBL VREIZH dont a-benn eus he jeu he hunanig penn. Harpet e vez gant an UDB, eveljust. Mes n'eus den ebed o krediñ ez eo an UDB ur strollad pinwidig... E Mezheven ez eus bet kaset ganti war ar renk 15 danvezkannad : 15 milion a lurioù kozh aet gant an awel. Ha koulskoude e oa RED d'an UDB ober he mad eus degouez ar botadegoù gall ewid strewiñ he mennosioù ha bezañ gwelloc'h anavezet...

Sevel a ra UN niverenn eus POBL VREIZH da 10 000,00 L (ur milion kozh), pe wardro, pa vez lakaet assambles pris ar moullañ, heni ar misoù-kass, ar fotoioù, h.a., h.a. Dont a ra beteg keff POBL VREIZH wardro 5 000,00 L beb mis (komanantoù, profadennoù, niverennoù gwerzhnet unan hag unan). Sed e vank 5 000,00 L BEB MIS...

POBL VREIZH

KOMANANTOÙ

komanant-bloaz : 50 L
skoaz : adaleg 70 L
estrenvro : 70 L
an tamm : 5 L

KRP ROAZON
2746-79
CCP RENNES

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e
brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant
Boutin : 50 L (1)
Skoaz : 70 L pe ouzhpenn (1)
Estrenvro : 70 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2746-79

Ti-Moullerezh « Iroise »
29200 Brest
Renner ar gelaouenn :
Fañch Morvannou C.P.P.A. 50 091
1500 skwerenn

Ahendall ez eus eus GOUEL POBL VREIZH. Abaoe ma'z eus anezañ, ez eo bet dalc'het e Mezheven. Forzhig arc'hant a vez red lakaad d'ober an dro araog ma komañs ar gouel, araog eta ma vo gonezet ur gwennege diwarnañ, hag ar pezh a vez ket gonezet ne vez rannet etre POBL VREIZH ha LE PEUPLE BRETON nemed pellig awalc'h goude ma vez bet achuet ar gouel. Hag er bloaz-mañ, gant bec'h bras ar politikerezh gall c'hoarvezet e Mezheven, eo bet daw d'an UDB pellaad GOUEL POBL VREIZH, ouzh e gass eus Mezheven da vis Here... Diwezatac'h-a-se e teuy an nebeud gwenneien a vo lod POBL VREIZH da sikour stankañ an toull-bras — a zo e-barzh ar c'hef...

Kavoud a ra deomp, lennerion ha komanterion ger, hon eus roet deoc'h da c'hoûd kement a oa red, deoc'h da gompren an enkadenn m'ema POBL VREIZH enni. Fiziañs hon eus e teuy war c'horre he bec'h. Da lâred eo e teuy POBL VREIZH er maes beb mis en-dro, an abretañ 'r gwellañ.

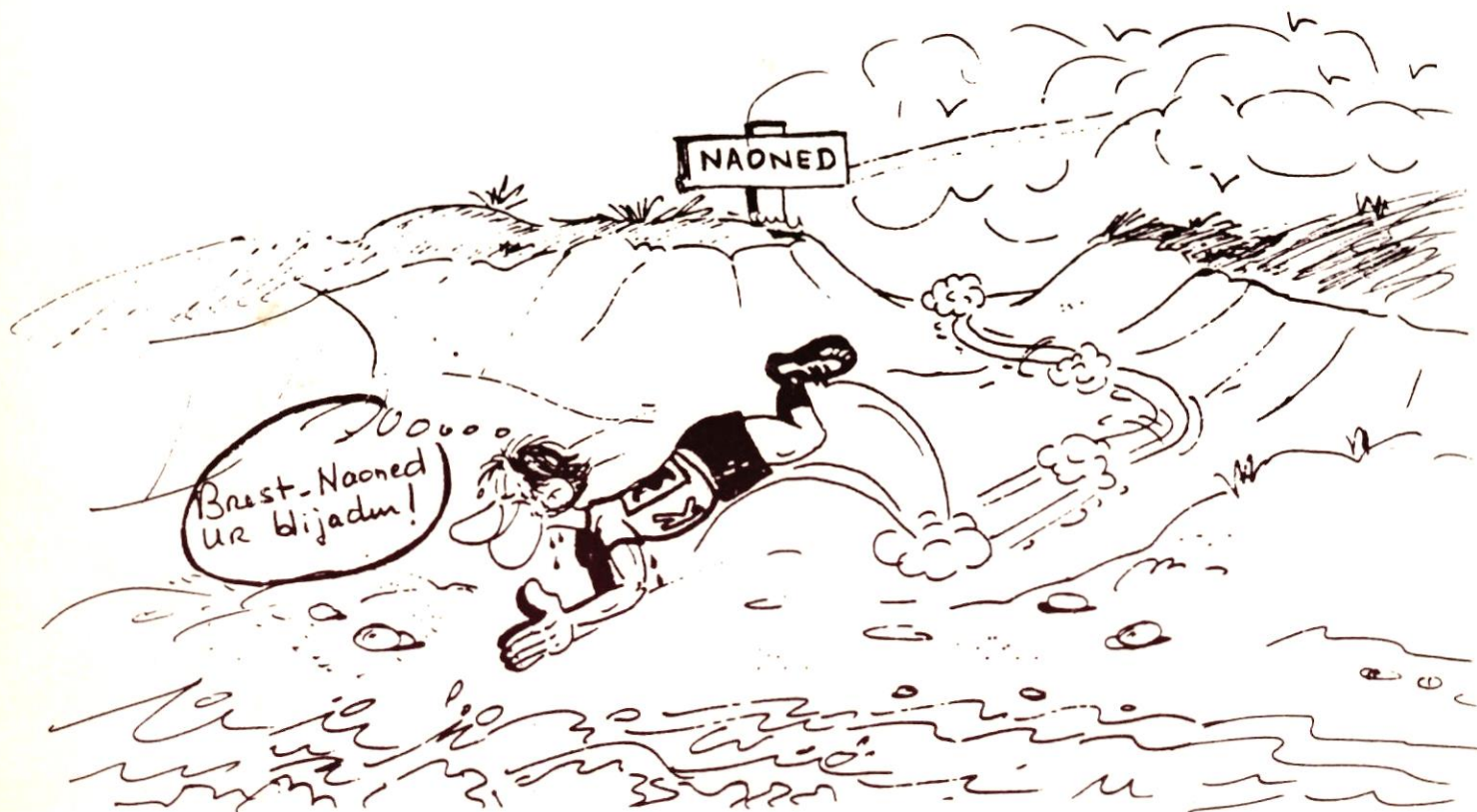
C'hwil 'vad, lennerion ger, dalc'hit da gass ho tammig prof da b/POBL BREIZH. N'eo ket druz ar peuriñ ganeomp, sur n'eo ket c'hoazh ! Daw eo dourañ ar prad ! Diwar vremañ, trugarez vras deoc'h oll !

POBL VREIZH

D'AR SUL 11 a vis HERE 1981

**Deuit oll
da NAONED, ewid goulenn
ma vo adstaget departamant
kêrbenn Vreizh douzh ar peurrest
eus Breizh**

**NAONED : 11-10-81 — NAONED E BREIZH :
11-10-81 — EWID ADUNANIGEZH VREIZH :
NAONED 11-10-81 — NAONED E BREIZH**

M'ho peus c'hoant da vont eus Brest da Naoned WAR DROAD, skrivit da
Jil KILLEVERE (SAE), 16, str. Paul Borossi - 2900 KEMPER

ROAZON :

KERENT BUGALE O STOURM EWID AR C'HELENN BREZHONEG ER SKOLIOÙ

E mis Du 1979 eo bet krouet e Roazon an APEEB (Association des parents d'élèves pour l'enseignement du breton, 3, rue Edith Cavell, 35000 Rennes).

E penn ar gevredigezh emae **JAKES COSQUER** (amañ en e sav, war ar skeudenn). An enor hag ar c'hañs en deus bet **Jakes Cosquer** da zont war an douar er Vro Vigoudenn, er **Gelveneg**, e 1943. Martolod e oa e dad, hag e ur fritur e oa e vamm o labourad. Brezhoneg e vese gante, hag e komprene mad awalc'h ar paotrig yezh e dud, petra bennag ma ne oa ket bet lakaet d'ober ganti : kroget oa ar vrezhonegerien, e Breizh-Izel, da zeskiñ d'o bugale yezh ar Stad, ha n'eo ket yezh ar vro. Deuet e oa ar gouarnamant a-benn d' « ober mez » d'ar vrezhonegerien abalamour d'o yezh, hag e kavas gwelloc'h ar re-mañ mont war ar galleg saout gant o bugale, kentoc'h ewid o lakaad — d'o meno — da vezañ, mezhekaet int-i iwe diwezatac'h abalamour d'ar brezhoneg. **Jakes Cosquer** hag e gamaraded ne vese nemed « galleg » gante, er skol eveljust, med iwe en o c'hoarioù... Red eo kompren : diaes e vefe bet da dud paour lakaad « yezh ar vezh » war c'houg o bugaligoù, en tu all da baourentez, ostisia-des pemdezieg al labourer...

Tapet gantañ e bewarzeg vloaz, e sant memestra **Jakes Cosquer** pessort talvoudegezh zo gant ar brezhoneg. Martese iwe e sant n'eus ket bet roet dezañ da zebriñ ur meus a wele war an daol koulskoude... D'e driwec'h vloaz, setu eñv e lisse Colbert an Oriant, hag e-toues e gelennerien ez eus unan, **Pêr Bernard**, ur C'hastellad o kelenn ar « philo » eno, hag en deus ar vrassañ istim ewid ar brezhoneg. Gantañ e klew **Jakes Cosquer** meur a dra a-boues diwar-benn yezh e dud, ur yezh hag a zo iwe heni e gelenner, evel ma oa heni tud ar c'helenner-se... Kompren a ra **Jakes Cosquer** n'heller ket torriñ ar chadenn...

Aet war ar studioù uhel (« sciences éco »), setu **Jakes Cosquer** o vont e-barzh ar JEB (Jeunesse Etudiante Bretonne), e Roazon, hag eñv o poaniañ da zeskiñ ar brezhoneg da vad. Laouen eo o tisoloiñ frammoù yezh e vro hag o tapoud evelse ment reizh e bersonelezh.

Achu gantañ e studi hag ur vriad diplomaù gantañ, goude bezañ bet o labourad

war e vicher e Kemper, emae bremañ mab martolod ar Gelveneg, abaoe 1976, er Prefedti-Rannvro, e Roazon, evel Enseller war ar Stummidigezh Dibaoues.

Kehid ha m'eo bet o chom e Kemper, eo bet **Jakes Cosquer** tost tre d'ar feunteun vrezhoneg. Ha daoust m'ema bremañ oc'h ober e zemeurañs e Roazon, ur gêr n'eus ket kêr brezhoneg enni nemed a-drugarez da Vreizhisel is aet di, e chom **Jakes Cosquer** ken sod all gant ar brezhoneg. Ouzhpenn kement-se, setu ur verc'h dezañ, unneg vloaz, o roiñ da c'hoùd d'he zad penaos e kav diaes chom heb kompren yezh an dud pa vez ar familh e vakañsoù e Penn-ar-Bed, ha deuet c'hoant dezi deskiñ.

Jakes Cosquer ha mont neuse da gavoud rener skol publik «Boulevard de la Liberté» e Roazon, ha goulenn ma 'z eus tu da zeskiñ brezhoneg er skol-se, evel danvez direl. « Possubl eo », eme an Enseller Akademiezh, « bez' ez eus ur c'helc'hliher ofisiel ouzh e aotren ». Buan, e 1979, e teu ur studier eus ar Skol-Veur d'ober ar c'hentelioù. 4 a skolidi da gomañs, ha beteg 70 o c'houlenn bezañ enskrivet : an drederenn eus ar skol ! Kempenn tri live a raer : CE1, CM1, CM2. E 1980-81, ez eus

190 a skolidi o c'houlenn brezhoneg, 5 a skolaerien d'oder war o zro. Er bloaz-mañ emae o c'hortos, e kêr Roazon, etre 900 ha 1000 a skolidi !

Kudennoù e-leizh ! An eurwezhioù, ar gelennerien... Setu e c'houlenn ar gevredigezh m'ema **Jakes Cosquer** en he fenn ma vo lakaet ar brezhoneg e-diabarzh an danvezioù-studi, ha n'eo ket evel un dra e-kichen...

Mont da weled tud e karg, skrivañ d'ar pennoù bras (**Giscard** hag all...) n'eo ket bet espernet o foan gant kerent bugale ar gevredigezh... Nac'hañ paeañ ar c'hentelioù he deus gwraet an Akademiezh. Gant an Ti-Kêr avad e teuas ur yalc'had a 20 000 a lurioù ewid 1979-80, unan all a 1000 L gant ar C'husul Jeneral ; bloaz warlerc'h : 30 000 L gant an Ti-Kêr, 5 000 L gant ar C'husul Jeneral, ha 25 000 L a-berzh ar Chart (meulet ra vezo)...

Bremañ p'eo aet an tu kleiz e-barzh, pa'z eo bet aotreet da Skol-Veur Roazon al lissañs vrezhoneg, mechañs e teuo **Jakes Cosquer** hag e geneiled a-benn da lakaad ar brezhoneg da vleuniañ e skolioù kêr Roazon !

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier, bodet ennañ skolaerien ha kelennerien Vreizh a-du gant ur skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(40L ewid 4 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez — 29245 PLOURIN-MONTRouLES
KRP 430-20 H ROAZON

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier
80 pajenn e peb niverenn - Rener : Ronan Huon

komanant : 50 L - Studierien : 35 L
Teñzorer-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST-SERVAN 35400 ST-MALO - CCP 5349-06 PARIS

Ur « ru Bobby Sands » e Brest hag en Oriant...

IWERZHON

Bugale Belfast, Bugale Derry,
Ha làeret 'vefe bet diganeoc'h ar spi ?
Prim en ho kalon e sav ar gounnar
Kerkent ma teu war wel skeud euzhus ur soudard.

Ur fusuilh ho peus bet da gentañ c'hoariell,
Boledoù a yelo da heul da voueta ho prezel,
Gant enkres ho peus liwet dremm gwenn ho mammoù,
Dre forzh c'hoari bemdez war dachenn an Ankoù.

Ho kresk ho peus gwraet en dienes, er feulster,
Abalamour da vewennoù direizh an Ulster
A gass ahanoc'h a-vil vern d'al lazhadeg,
Da c'hortos 'vefec'h trec'h dre hoc'h emsavadeg.

Bugale Belfast, Bugale Derry

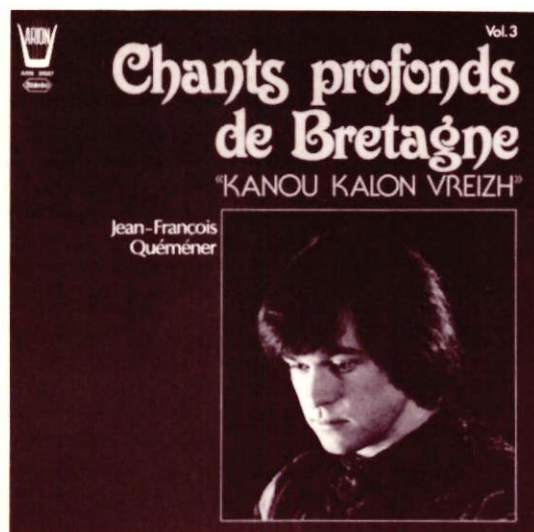
Ar barradoù glaw 'hed an noswezhioù du sac'h,
A-veradoù, 'verglo barrinier an toull-bac'h,
Lec'h ma vew war yun a-dreñv tew a vogerioù
Brogarourien dispart o kontañ o deizioù.

Unan anezo, kannad, a c'hortos dihabask
Na ma vtallo tader adarre, kleier Pask,
Re gousañvet en deus gwraet dismegañs tud Londres:
Kemenn e varw 'spontas ar bed a-bezh.

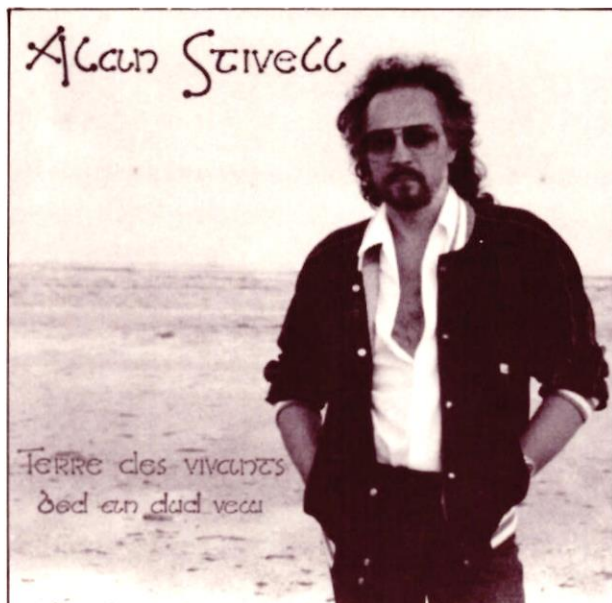
Bugale Belfast, Bugale Derry
Ma fluenn, soubet e liw ar brisonidi,
A gass deoc'h keloù eus stourmerien ma bro,
Ewito, Bobby SANDS, nann, biken ne warwo.

Bugale Belfast, Bugale Derry

Noun bPloeven

Un trede disk gant J.-F. Quémener, ennañ adarre kanoù ur
Vreizh kozh kanet gant mouezh tener ha nerzhur ur paotr
yaouank...

Un disk all gant
Alan Stivell,
sonerezh newez
war donioù kozh,
e meur a yezh...

Ar bed Keltiek

2, str. ar Roue Gralon
KEMPER

Embannadurioù ha levrioù breizheg
Pladennoù hag artiseanelezh keltiek
Gweltas ar Fur
Tél. 95.42.82

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREŠT-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Boutin : 50 L (1)
Skoaz : 70 L (1)
Estrenvro : 60 L (1)

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2365-76

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

FESTIVAL EPSTEIN

Tost da zeg vloaz so 'm boa klewet hanw eus ar filmoù en doa gwraet ur « Gall » hanwet **Epstein** war inisi zo eus Breizh-Isel. Ouzhpenn-se, pewar pe bemp bloaz so 'm boa bet tro da weled e **Landeda**, e lec'h m'ema o chom ataw, un den hanwet **Pitiod** en e vro, hag en doa c'hoariet en unan eus ar filmoù-se ar roll a oa e heni er vuhez : bezhiner a vicher. Setu, pa 'm boa klewet e vefe diskouezet an oll filmoù-se e **Douarnenes**, 'm boa lakaet em spered mont. Ouzhpenn-se, broudet eo va spered gant buhez an oll inisi, seul vuioç'h a-se re Vreizh.

FINIS TERRAE. Ar film kentañ hon eus gwelet zo e hanw **Finis Terrae**. Lec'hiet eo e **Banneg**, hag eno eo bet filmet eveljust. Unan eus an inisi bihan etre **Eussa** ha **Molenes** eo, e lec'h ma teue « pigouierien » **Landeda** ha **Plougernew** d'ober o hañvezhioù bezhina. Diskouezet eo deomp, filmet kàer, buhez kaled pewar bezhiner war an enesennig-se. Padal, kement ha boueta interest an dud na vefent ket troet dreso o hunan gant ar vicher vezhina, ez eus bet roet ur steuenn danevell d'ar film-mañ : ar bec'h a sav etreso diwar ur voutailhad win torret, a vez ankounac'haet dre m'eo gwall c'hloaset unan anezo.

Tro deomp da weled iwe, bepred diouzh an diabarzh (sañset !) buhez tud **Enes-Eussa**, med en un doare dramatikoc'h, nebeutoc'h gwirion, muioç'h war c'hoari.

A-fed « gwirionez » avad, on bet gwall souezhet gant ar film, e-keñver ar pezh a anavezan eus ar vicher vezhin en inisi. Rag lakaet eo e-gis ma vefe paotred eus **Eussa** ar vezhinerien. Padal, d'ar mare-se (e 1929 eo bet filmet **Finis Terrae**), n'oa den alesse wardro ar vicher-mañ. Possubl eo e vefe bet araog, med **Pitiod**, ha kredabl bras an tri all, zo eus **Landeda**, ha ganet eno. Alesse e kouez en un tamm ar steuenn, rag ne rae ket ar vezhinerien darempred gant **Eussa**, ha dre se ne vese ket daw treusiñ ar **Fromveur**.

Med kàer kenañ 'm eus kavet gweled **Banneg** hag al labour vezhin. N'ouson ket ha filmet int bet e-gis all d'ar mare-se, med penadoù a-bezh eus ar film zo gwir skeudennoù buhez a dalvoudegezh vras e-keñver istor hag etnologiezh. Ha n'eo steuenn ar film (ur wech degemeret ar « fasi » diasez a zo dindan) na sotoc'h na gwelloc'h

eged heni ar peb brassañ eus ar filmoù a vez pasket deomp abaoe ma 'z eus filmoù.

E-gis all eo hemañ ur film didrous, ha pa gaosein eus ar re all e komprenoc'h perag e skrivan ragtal eo gwell-a-se, a galz. Un tammig farsus 'oa klewed un den o roc'hal er sal, digustum ma'z eo, sur awalc'h, da weled heb klewed. Med evelse da vihanneñ ne vezer ket direnket gant sottoni an destenn pe ar mouezhioù parisian, na brewet gant sonerezh droch. Ha dre se eo hemañ ar film en deus tizhet ahanon ar muiañ.

A-fed aktouriezh eo anad n'oa ket tud a vicher eus ar c'hoarierien. Diouzh un tu ez eus jestroù ar pemdeiz : dewiñ tali, sevel ar ouel, poulinad, a zo naturel dreist, ha braw tre. Seul vuioç'h a se e vez santet ar penadoù « c'hoariva ». Rag, tud n'oa ket kenteliet e-gis all, n'o doa gwelet nemed pezhioù patronaj, ne oa dezo nemed ar mod c'hoari-mañ e-gis skwer. Alesse penadoù reud, gant jestroù gwraet hag adgwraet, evel serriñ an dorn da c'hourdrous un den. Med tu gwan damvad an oll filmoù mud ez eo. Ha n'eo ur film-mañ na falloc'h na gwelloc'h eged ar peb brassañ eus ar re am eus bet tro da weled.

Ar penadoù e **Eussa**, avad, 'm eus kavet falloc'h, nebeutoc'h naturel, a galz. Douetus bras e vez diçessoc'h bezañ d'ur bern figuranted, eged dont d'en em glewed etre c'hwec'h pe seizh den war un

enesennig.

Bez' ez eus iwe un nebeudig penadoù hir ha diezomm : da lakaad tud poud da gompren ar pezh a vefe e spered an « aktourien ». Me 'm bije karet e vefe bet diskouezet deomp muioç'h eus buhez ar vezhinerien.

L'OR DES MERS. An eil film, filmet e gwirionez warlerc'h **Mor Vran**, hon eus adarre unan hir, ouzhpenn un eurwezh. Nemed hemañ ez eus mouezhioù ha sone-rezh d'e heul. Siwazh !

Kavet 'm eus anezañ « melo » beteg re, ar pezh n'eo ket gwir eus **Finis Terrae** (en diavaes eus penadoù zo gant merc'hed **Eussa**). Med, deomp dezi, a-nebeudoù...

Petra 'm eus kavet mad er film-mañ ? Wareeun, netra ebed. Dre dro avad o deus plijet din skeudennoù « etnologiezh ». Med ur filmig pemp munut a vefe bet ken efedus all da ziskouez deomp dilhad an dud, o ziez hag o ostalerioù.

Amañ eo an istor a zo roet dezi an tu kreñv. N'eus netra all, pedost, da harpañ hon ewezh. Ha sklaer eo ne c'hell ket un den a-vremañ tañva kalz a dra kén er filmoù-se. Med divinañ 'ran eo tech an oll filmoù gwraet e penn kentañ ar bloawezhioù tregont.

Istor ur paotr kozh paour-razh eo, en **Enes Heudig**, hag a gav ur vouestig peñseet. Kuzhad a ra anezi, nemed eo bet gwelet. Kavoud a ra d'ar re all ez eo un teñzor. Klask a raont da lavared petra

Epstein o filmañ e Breizh e-tro mare « Le tempestaire ».

N E DOUARNENES

eo. En aner avad : merwel a ra ar paotr diwar ur c'horfad boued ha boesson. E verc'h goudese a rank pourchass ar vouest ma fell dezi dimeziñ gant an den a gar. Darbet dezi merwel en traezh bouk dre ma 'z a d'he fakañ, med saveteet eo. med saveteet eo.

A-fed istor eo un tamm mat muioc'h diskredabl. Padal eh anavezomp oll traoù c'hoarvezet e gwirionez, hag a zo diskredaploc'h c'hoazh. Peuc'h war se eta, rag, a-fed arz, ar pezh a gont eo ar mod da gennig ar steuenn.

Hag amañ n'eus ket kalz a dra da blijoud din. Pe, neuse, c'hoarzhin er pennadoù sañset dezo lakaad an dud da leñvañ doureg hanterkant vloaz so. Ha meur a unan, warlerc'h gweled ar film-mañ, n'en deus ket klasket gweled an daou all !

Ken di-zesk ma 'z on war istor ar filmoù, e soñje din... mouezhioù... Gant un tammig chañs e vo klewet brezhoneg, hardizh... Ne ouien ket petra' sinifie « son » d'ar mare-se. Rag ar vandenn son a vese gwraet er studio da c'houde. Lakaet e-kichen, e-gis ma'z aje ur plastraj simant war gar ur plac'h yaouank ! da grediñ ez eus n'oa ket ijinat c'hoazh mikroioù da bouesañ nebeutoc'h eged kant lur... Klewet 'vez trous... Med ne zegouezont ket. Kalz gwashoc'h eged war filmoù zo, advouezhiet buan ha buan en ur yezh all, a welomp a-wechoù war an tele.

Setu brezhoneg !... Va Doue, tud **Heudig**, d'ar mare-se, m'o doa da gaoseal ouzh ar bed oll, a ranke kaoseal galleg flour, ha n'eo ket drailhañ gwenedeg uhel.

Med amañ adarre e vefe red keñveriañ gant ar pezh a vese gwraet d'ar mare-se. Galleg komifo, ton **Paris** dezañ, nemed... hag eno e c'heller kaoseal eus perlesennoù taolet d'ar moc'h, ul lastez troioù-lavar plouk koñvañsionel : ar mod galleg « diwar ar maes » a ranke an aktourien distagañ p'o doa da vezañ peisanted en ur c'hoariva e **Paris** d'ar mare-se (e penn kentañ o c'hariereñ, sur awalc'h !). Dija, da vare **Molière**, e kaosee an « oll dud » eus diavaes Paris ur gallegaj opera, n'eus forzh eus pelec'h e vefent, hag a zegass da soñj din « yezh » Indianed ar westernnoù. « J'avions point... » ha me 'oar-me. Diaes da lonkañ, n'eus forzh penaos.

Ewid pezh a sell ouzh ar sone-rezh, petra da skrivañ, nemed... ez eus. Re ! Bouzaret e vezomp gant

sonerezh dramatik (eno iwe ez eus koñvañsionoù loc'het d'ar mare-se, hag a zo chomet ganeomp, añfin... gant paotred **Hollywood-Chewin-gum**, hag o marmoused). Sonerezh n'he deus netra da weled gant Breizh, na gant istor ar film.

A-fed c'hoari 'oa dalc'het d'ar jestroù gwraet hag adgwraet, a vese ezomm anezo, sañset, pa n'oa ket mouezhioù da sikour kompren. Traoù hir forzh pegement, romantelezh pemp gweneg, brizh santimantoù kartennoù-post gwlizh. (Ewid ar c'hartennoù-post filmet, emaint ataw ganeomp iwe, n'eo ket gwir, aotrou Chabrol ?).

Gwraet eo hon daoulagad hag hor spered gant ar filmoù a welomp bremañ. Ha gwir eo ez eus filmoù gwraet mad, hag a laka ahanomp d'en em santoud tost tre ouzh broioù pell-pell, pe ouzh pennadoù kozh tre eus istor an denelezh... Ha selled a raomp ouzh filmoù e-gis hemañ evel ouzh traoù degasset eus ur blanedenn all. Sed Gwenedourion **Heudig** hanterkant vloaz 'so ? Ma, me ouie 'oant pell awalc'h diouzh Leonis diwar ar maes, med kehidall !

Ha pa 'm eus gwelet pegen don 'oan tizhet gant jestrou pemdezeg **Pitiod** hag e gamaraded... Ha filmet gant ar memes den, daou vloawezh araog... Me 'gav din bezañ lennet o doa ranket aktourien vrudet tardedañ (1) pa oa deuet mouezhioù da heul filmoù. Estregeto zo, a soñjer warlerc'h ar film-mañ, 'n defe ranket ober.

MORVRAN. An trede film a oa **Morvran** e hanw, henn skrivet 'm eus dija. Sin vad an hanw-mañ, a gave din, ha da veur a vrezhoneger all er sal (a oa koulz lavared leun ewid an teir abadenn, ha bras resonabl eo ar sal).

Ma, ranket hon eus c'hoarzhin

p'hon eus gwelet edo troet **morvran** « la mer des corbeaux ». Eveljust... pa vezer o kaoseal ha « La baie des Trépassés », kwa. Ur c'hoarzh, ha pistig an disouezhenn.

Hag adarre, pa oa net tro da lenn war ar skramm edo **Molenes** « une île sordide » ! Gwelloc'h nompas mont di da ziskouez ar film dezo. N'on ket bet c'hoazh e **Molenes**. Med an dud alesse am eus bet tro da weled o deus plijet din kalz. Ha n'eus nemed an dud da weled eno.

Tro din da gondaoniñ ur sort koñvañsion film-varnerezh, hag a zispilj din kalz. Pa vez hanw eus ur filmer parisian a « ziskenn » beteg en-nomp-ni, plouked ha troc'herien vuzhug sod, e vez daw menegiñ pegen mad en deus gouvezet digoriñ e zaoulagad, pakañ gwirionez hag ene ar vro, en em wriziennañ e-toues an dud. Añfin, ur gwiskad troioù-lavar born evelse, ken tew ha ma c'heller lakaad amanenn war un tamm bara.

Gouest eo n'eus forzh pessort genoù bras en deus arc'hant da baeañ beb a vanne d'an hanter eus tud ar vro. Med anavoud e ene !

Ma, en desped d'ar pezh emañ o paoues skrivañ, plijet awalc'h en deus **Morvran** din. Da vihannañ, eno oa ken tanaw ar steuenn a oa roet... ken e c'helle bezañ ankouna-c'haet aes tre. Setu e tigoren bras va daoulagad da weled skeudennoù eus buhez diavaes **Enes Sun** (rag anezi ez eus kaos) d'ar mare-se. Med chomet on war va c'hoant, rag ur film berr n'eo kén. Filmañ braw, skeudennoù mor dirollet kær kenañ, med nebeud awalc'h a voued spered en oll.

(1) Ehanañ, chom a-sav.

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moner e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar)

19

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

LE TEMPESTAIRE. Ar peware film, **Le tempestaire**, berr adarre, zo bet filmet e-tro 1948, ma 'm eus soñj mad (kement ha lavared eo ral 'm bije !).

D'ar mare-se e oa aet ar filmañ un tamm braw war raog. Finnoc'h ar santimantoù, muioc'h a zegouez etre mouezhioù ha tud, pa ne ve kén.

Amañ avad on bet plijet kalz gant an istor. Kement ha kaoud ur vojenn, kenkoulz unan da vad. Hag unan vraw : tud hag a ouezfe ar mod da lakaad gwall amzer da sioul-laad. Ha kalz gwelloc'h ez a ar film da sevel, tro-dro d'ar mennos diasez-mañ un aergelc'h krefñ awalc'h ha kevrinus. Un aergelc'h iwe ne vez ket savet artifissiel a daolioù sonerezh sañset meurdeus, med gant trous gwir an awel e hunan.

Plijet din hemañ eta, med ne skrivin ket hirroc'h diwar e benn, rag ar pezh a welomp eus Breizh en di-adreñv zo koñvañsionel penn-da-benn adarre, ha nebeutoc'h lec'hiet eged na oa film **Heudig**.

E-barzh Finis Terrae, an daou vezhiner yaouank.

AR FESTIVAL. Skrivañ 'rin ur ger bennag diwarbenn ar pezh am eus gwelet e gis all eus festival **Douarnenes** er bloaz-mañ memestra. « Festival des minorités cinématographiques », a lavare din un den eus ar vro ha n'en doa ket amzer da vont, med en doa « gwelet er gasetenn ».

Da gentañ, evel aosourien ar fes-

tival, on bet souezhet gant niver an dud aet iwe da weled filmoù **Epstein**. 'Oan ket o c'hedal bezañ va hunan, pa oa deuet « Marjan gamm », med a vec'h ! Padal, leun ar sal. Ewid an abadenn gentañ n'oa ket plass d'an oll o doa c'hoant mont, zoken !

HISTOIRE D'ADRIEN. An abadenn all nemeti am boa gwelet e oa enni, dreistoll, **Histoire d'Adrien**. N'oa ket kehidall 'm boa c'hoant gweled anezañ, anad eo, med un tamm mat muioc'h a vall 'm boa.

Feiz. Diaes eo delc'her d'ur c'hempoues, pa'z eus hanw eus ar pezh a blij d'un den, pe ne blij ket. Med kasimant 'm boa kavet blas ar re nebeud. Kement ha diskouez deomp, hag eus an diabarzh da vad neuse, ur vro, 'm bije karek gweled muioc'h. Anad eo ne'm eus ket kavet hir va amzer, en oll.

Ha plijadur 'm eus bet o kweled yezh ok. Koulskoude e c'hellfen gweled alies awalc'h filmoù nann-c'halleg. Med ase n'oa ket memestra : ar boulc'h sirius kentañ e-barzh monopol ar galleg, roue e Bro-Frañs, e bedig ar sinema. Plijadur spered eta. Plijadur daoulagad ha diwskouarn iwe.

Ha seul vuic'h a zipit o soñjal e galleg bras ar **Marc'h Ourgouilh** adarre ! Koulskoude ne vanke ket kalz a dra... Añfin, ne vanke nemed hon yezh. E lec'h amañ evedo. Rag a-benn ar fin edon kement er gêr gant okitaneg an dud-se, o yezh naturel, hag e vezan em brezhoneg. Ar pezh zo gwirion a dizh ahanon, kwa. Ha gwirionez ne vank ket kalz a dra da zisleberin anezi, siwazh.

Na ped tra a vefe moian da geñveriañ etre an daou film-mañ. Peadra da skrivañ ul levr a vefe. Kenveriañ ar pennadig er skol, an eured, ar soudard o vont d'ar bresel... na ped tra a vez kavet en daou sort.

Seul dipitussoc'h, ya.

Mikael Madeg

Notenn. N'emaon ket o vont d'ober ur gentel yezh, war zigarez e skrivan e brezhoneg. Med pa vez kaoseet, pe skrivet, diwarbenn ur film, pe ul levr, e ran-me gant ar ger « hanw », ewid ar pezh a zo e galleg « le titre ». Ar re a gav dezo eo brezhonekoc'h ar ger « talbenn » ne welont nemed un tu eus ar yezh, amañ, ar « gwiskamant » gerioù diavaes, 'm eus aon.

KAÑV

*E penn kentañ Mezheven ez eo aet da Anaon hor c'henlabou-
rer kozh PER AR GALL. Ganet e
Brest e 1914 (« Tu n'as pas
connu le petit train patates qui
serpentait dans la ville de Brest
avant de s'engager dans le Léon :
c'était une splendeur ! », ez eas
Pêr ar Gall e-barzh ar « Royale »
evel medissin war vor : anzav a
rae bezañ bet tapet meur a gor-
fad aon epad ar bresel ; ar pezh
ne lavare ket eo e oa bet ur mar-
tolod kaloneg ha dispont
memestra, beteg kaoud ar
groas-a-vresel hag al lejion-a-
enor. Lod a lavaro ez eo « nor-
mal » ewid ur soudard pakañ
medalennoù, ha lod all, lem-
moc'h c'hoazh o zeod, a zispleg
penaos e kav ar soudarded ar
medalennoù-se e-barzh o f « pa-
quetage » !. « Re wir eo ! » a
dou memes — e galleg — gla-
bousserien nerzhed ar « cham-
brée »-où soudarded !... Aes-
soc'h eo lakaad an teod da vont
en-dro moarvad eged chom
seder pa vez ar marw war wel...*

*Tregont vloaz e chomas Pêr ar
Gall e-barzh ar « Marine ».
Goude-se ez eas da vedissin al
labour er Mayenne, hag abenn ar
fin e reas e soñj dont da dremen
ar peurrest eus e vuhez e bro
gozh e dadoù : e Plougernew,
war harzoù a vourc'h (Croas
Boulic), e lakeas sevel un ti
newez, Gwalarn e hanw, hag
eno en deus bet gwraet e
zemeurañs, beteg ar fin diwe-
zañ, pedost...*

*Rag, petra bennag ma oa Pêr
Ar Gall ur paotr kaloneg (ar pezh
ne vire ket outañ a vezañ un den
hegarad ha madelezhus meur-
bed), un dra en e greis, ar galon
evel mekanik ne oa ket eus ar re
wellañ. Abalamour d'ar c'hozh
tamm « palpitant »-se eo e oa
aet da Baris, ma vefe oberataet.
Siwazh ! Eno eo he deus kalon
Pêr Ar Gall paouezet da gass ar
gwad hag ar vuhez dre e
wazhiennoù... Ne oa ket tonket
da Bêr Ar Gall gweled en-dro e
diig sioul, e Gwalarn ar vro...*

*Deuet e oa Pêr Ar Gall da
vezañ brogarour ha broadelour...
en dro. Rag en e yaouankis dija,*

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

pa oa e lisse Brest, e oa kroget ennañ an derzhienn-se, un doare kleñved ar vro, na baoues ket goude-se da gass pistigoù er re a vez bet tapet ganti ur wech. Lennet gantañ levr Morvan Lebesque (Comment peut-on être Breton ?), e komprenas Pêr Ar Gall ne vez ket mouget ken aes ha tra an tan-se a garantez hag a grog en un den ewid e vro... Dont a reas a-benn da zeskiñ trawalc'h a vrezhoneg ewid henn skrivañ en un doare kasi direbech. War ar gomz ne oa ket ken prim, daoust ma teue braw tre ar yezh gantañ memes-tra. Mes moarvad ne grede ket re mont e brezhoneg gant ur « brezhoneger a vihanig », e-gis m'ema ar c'his da lâred (dre m'emaomp moarvad gant an terminal speakers, di-zale e c'hello an newez-vrezhonegerion mont buan en tu all d'ar « vezh »-se). Ne vern penaos, reizh meur-

bed e vese e vrezhoneg komzet gant Pêr Ar Gall. Med ne vese en e aes da vad nemed dre skrid. Ma ouife mekanik-skrivañ Pêr Ar Gall komz, e klewtemp digantañ meur ha meur a dra, rag lakaet e vese da vont en-dro... A-wechoù e ouie Pêr Ar Gall kass lizheroù e brezhoneg war-eeun da bennoù bras Paris (Debré, Peyrefitte, ha Giscard e hunan), mes lizheroù e galleg kenkoulz all, pa'n dese ket klewet pe lennet un dra diwir pe direizh diwarbenn Breizh. Alies en deus bet kasset din eilskridoù eus al lizheroù-se...

Savet en deus bet iwe pennadoù ewid POBL VREIZH. Ema ar roll anezo e-barzh ur pennad savet gant Goulc'han Kervella e koun Pêr Ar Gall (Al Liamm 207, Gouere-Eost 1981, pp. 237-244) :

- PV 94 : Kleñved ar galleg ;
- PV 96 : Arabad ober al lu... gant al lu ;

- PV 100 : Cointrat e-barzh an UDB ;
- PV 101 : Radio-Frankis ;
- PV 104 : Biskoazh kemendall ;
- PV 105 : Ul Lizher ;
- PV 106 : An Enebour ;
- PV 108 : Ar fasi denel.

Alies e pellgomze du-mañ (nebeutoc'h war an diwezadoù), daoust ma vese nec'het awechoù, o soñjal e tirenke ahannon : « Qu'est-ce que tu penses de ça ?... On ne peut pas laisser passer ça ! On devrait réagir ! Tu dois réagir ! L'UDB ne peut pas laisser passer ça ! ». Pêr Ar Gall, ne glewin ket mui da vouezh, o tegass din frealzidigezh ha rebechoigoù tro-ha-tro, gant madelezh ha doujañs dalc'hmad...

Pêr Ar Gall, un den bet chomet en e sav e vuhez pad. Repos vad d'e Anaon !

Fañch Morvannou

BODADEG VEUR AR FALZ

Dalc'het eo bet bodadeg veur strollad AR FALZ e LOKTUDI, d'ar 6 a vis Gwengolo, gant un hanter-kant bennag a dud ; daoust ha ma ne oa ket niverus an isili deuet d'an emvod, ez eo bet bew mat an divisoù.

Displet en brezhoneg gant ar sekretour Paolig KOMBOT, e lakaas an oberiantisoù war wel perzhioù fall ha perzhioù mad stourm ar bloawezh tremenet.

Bruderezh mad zo bet gwraet d'ar strollad gant embannadurioù SKOL VREIZH, en o zoues pederved lodenn Istor Breizh ha metod brezhoneg Andrew KORNEG war daolenn feltr (Liorzh ar brezhoneg) ; ar gelaouenn vrezhoneg PLANEDENN he deus kendalc'het da vezañ embannet ingal, daoust ma 'z eo bet nac'het reiñ dezi un niverenn CPPAP. Ar stourm ewid hon sewenadur — araog ha warlerc'h mis Mae — zo bet kendeuzet e-barzh heni an Talbenn Sewenadurel, bet renet ar bloaz-mañ c'hoazh gant AR FALZ. En desped da se, ez eo arabad nac'hañ ez eus bet un nebeud diaestrioù : n'eo ket deuet er-maes ingal kelaouenn AR FALZ, nebeutoc'h a dud o deus darempredet staj Loktudi, re a gargoù a boues war choug ar memes re. Evurusamant ez eo yac'h

Paolig KOMBOT,
sekretour meur AR FALZ

stad an arc'hant, evel ma 'z eo bet displeget gant an teñzorour, Daniel GILLES.

Diouzh an enderwezh e voe degermeret pewar mennad :

- unan o c'hourc'hemenn e vefe goulennet digant an dud, da-geñver niveridigezh mis C'hwevrer 1982, pessort yezh « rannvroel » e komzont ;

- unan all o c'houlenn e vefe adstaget al Liger Atlantel ouzh Breizh ;

- an daou all diwarbenn an deskadurezh : goulenn a ra AR FALZ e vefe krouet postoù kelennerion war ar brezhoneg, skolaerion o voned d'ur skol d'eben, hag e vefe, ewid ar brezhoneg, ar memes arnodennoù hag ewid an danvezioù all.

Ewid pezh a sell prisonidi politikel Bro-Iwerzhon, e vo kasset lizhiri da Simon Veil, Margaret Thatcher, ha da republik Bro-Iwerzhon.

SKOL VREIZH, diouzh he zu, ne chomo ket dilabour, peogwir ema o voned da embann ur metod brezhoneg newez, heni Jos KORBEL, hag ul levr diwarbenn ar sevel tier war ar maes.

E penn strollad AR FALZ, ez eo bet miret ar memes skipailh-ren ha warlene. N'eo ket achu ar stourm, daoust d'ar chañchamant !

LIZHEROÙ

...War an niverenn diwezañ en deus plijet din kalz ar pennad-lenn a-ziwar-benn « An tri Aotrou », am eus kroget da lenn anezañ, abalamour d'hoc'h artickl, ha ne'm eus ket bet keuz, hag e c'hellit va c'hredañ.

Abalamour ez eo ho kelaouenn ur gelaouenn « daonet » (netra da weled gant « Tri Aotrou » an Tad Medar), rag skrivet e brezhoneg hag o kaoseal a bolitikerezh, hag abalamour ho peus poan arc'hant ewid klosañ anezi, daoust ha ne vefe ket gwelloc'h deoc'h embann anezi war ur paper simploc'h ha pas glasset 'gis bremañ ?

Da'm soñj, ar re a lenn anezi (evel-don-me) a oar Petra 'raont (eürusamant !) ha ne raont ket foeltre-kàer gant douter pe get ar paper. Martese e vefe un tamm nebeutoc'h a goll arc'hant. Martese ya, martese nann (gant on en Normandi !), hag emichañs ho peus gwraet an dibab pell zo.

Ma ! Ewid klosañ al lizher, un tamm chekenn a roio un tamm kalon deoc'h, gwelloc'h ha yac'hoc'h eged ur banne Pernod pe Santa Rosa.

Kenavo ha chañs vad.

H. Arzel, Brest

Ewid ar Pernod pe ar Santa Rosa, n'omp ket sod gante, nann. Gant an dour kennebeud, pa lârimp mad ar wirionez. Med ha fresk e vefe, pa vez tomm an amzer ha sec'h-kras an traoù dindan an heol berw, ken e vez disec'het gourlañchenn an nen ha c'hoant gantañ torriñ e sec'hed dizañjer... Med n'eo ket alies e vez ur sec'hor hag un tommder sort-se e Breizh, beteg lakaad ar Vretoned da vont war an dour ! Ahanta, vad he deus gwraet ho chekenn da gef POBL VREIZH, hag he deus ! Er stad m'ema ar c'hef-se avad, n'o deus ket kredet ar re a ra wardro POBL VREIZH mont da lipad ur banne gwin kozh pe zaou gant gwerzh ho chekenn !

Gwir eo (hag abenn bremañ martese eo bet lennet ganeoc'h keleier « fall » ar bajenn 2), gwir eo n'eo ket druz ar peuriñ ganeomp tamm ebed. Choas ur paper simploc'h ? Martese. N'eo ket ar paper a goust ker kement-

se. An eurwezh micherour ne lavaran ket... Sed ez eus 3 milion a lurioù kozh da baeañ d'ar mouller. An abretañ 'r gwellañ. Passianted en deus ganeomp, med memestra... Daw eo dezañ paeañ e vicherourion iwe, hag an taossoù n'gerus a gouez war ar stalioù bihan pe etre...

Gwelet e vo. Da c'hortos e lavaromp trugarez vras d'hon lenner ha komanter a Vrest, ewid e lizher hag e brofadenn. Ma hon eus tro d'en em weled, ez aimp da bakañ ur banne assambles. Mes fae 'vo gwraet war ar Santa Rosa. Gwelloc'h dour c'hoazh !

POBL VREIZH

Kamaraded ker POBL VREIZH,

Poent bras eo din adkomanantiñ. Med deut eo war-un-dro « an amzer ma rankan dilesel va bro gâer Breizh-lsel », peotramant ober va c'hoñje, evel peb sitoian yaouank ha « yac'h », dindan heol lentig ar vro-mañ. Ha, war am eus lennet en ho kelaouenn, kenniget e vez ar c'homanant d'ar soudarded ewid netra. Interaset bras on eveljust gant ar c'hennig-se, peogwir ne'm eus ket re a arc'hant, evel meur a Vreton hiziw an deiz. Bez' e vezo emsavus ewid ur wech mom da soudard.

Va gwellañ gourc'hemennou ur wech c'hoazh da skipailh kaloneg POBL VREIZH, ewid e labour prisius hag e nerzh-kalon dirag an diaesamañchoù a beb sort a vez ouzh e drubuilhañ.

Ho kourc'hemennaouiñ a ran ur wech c'hoazh, med n'eo ket re, peogwir e vez frealzus, a gav din, kaoud ur wech an amzer, un tammig digoll eus e strivoù.

Chom a rin aketus da lenn ho kelaouenn, evel ma'z on bet dalc'hmad abaoe c'hwec'h vloaz.

Kenavo.

Claude Rilly-Le Meur, Konk-Kernew

Moarvad eo bet Claude Rilly, hag a oa o chom e Blois d'ar c'houlz-se

(c'hwec'h vloaz so eta), yaouankañ komanter POBL VREIZH : pemzeg pe c'hwec'h vloaz e oa neuse (« Vous les prenez au berceau », evel ma lavare egile), ha laouen omp o weled e chom aketus da lenn ar gelaouenn bet diskoachet gantañ pa oa oc'h ober e gresk a baotr yaouank.

Trugarez dezañ neuse ewid e lealded da gelaouenn e yaouankis tenerañ : fiziañs hon eus e kavo enni c'hoazh, kehid ha ma vo oc'h ober e goñje, peadra da voueta e garantezvro. Rag, zokén ma vezer paket gant ar Stad, e chom gant ar soudard yaouank, gwrizennet don en e galon, ur garantez ouzh e lakaad da gemer passianted : an heni a vager ewid ar vammvro wirion.

Eveljust e vo kasset POBL ewid netra d'hor c'henvroad yaouank.

POBL VREIZH

Ur gartenn zo bet kasset da b-POBL VREIZH gant unan eus lennerion ar gasetenn. Siwazh, dilennabl eo ar sinatur : « Salud deoc'h ha gourc'hemennou digant unan eus ho lennerien a ra gant ar voudaegezh. N'eo ket mad tre va brezhoneg martese, med plijussoc'h eo din skrivañ deoc'h e brezhoneg. Plijadur 'rafe din gweloud ar gartenn-mañ embannet war b-POBL VREIZH, mard eo posubl. Trugarez vras deoc'h ». Bez' ez eo ar gartenn ur « vue extérieure du Centre Européen de la Nichiren-Shoshu, Campagne Longarel, Trets (B.-du-Rhône) », gant, siwazh, ar meneg « Reproduction interdite » ! Domaj eo, rag braw tre eo ar greisenn-se 'vel m'eo luc'hskeudennet war ar gartenn...

DIVANKADENN

Ur fasi zo bet gwraet ewid ar pezh a sell lejañd ar foto bet embannet war niv. 135 ar gelaouenn : n'eo ket d'an 21/6 eo e oa laouen assambles P. Jagoret, depute-maer PS Lannuon ha L. Kervoas, kusulier UDB ar memes ti-kêr, med d'an 10/5, an dewezh m'eo bet trec'h Mitterrand war Giscard...

An emrenerezh ewid Breizh

Aet eo an traoù en-dro e Paris epad an hañv, ha red eo anzav n'eo ket chomet dilabour paotred — ha merc'hed — ar gouarnamant newez... E-kehid ha ma oa an dud all e vakañsoù (pell diouzh ar gêr, pe er gêr, rag forzhig tud a chom heb partial), e talc'he meur ha meur a vinistr da stagañ gant al labour diasezañ ur Frañs newez, sossialist tamm pe damm...

Moarvad ez eus bet roet un tammig lusk bennag d'an digreisennañ. D'an nebeutañ ewid an enesenn Gors. Rag newez a-grenn eo, e-barzh doareoù-ober ar Republik unvan ha disrannadus, ar mennos e hunan, netra nemed ar mennos eus ur « statud ispisial » ewid ur « rannvro ». Rag beteghenn ne oa Korsika nemed ur rannvro evel ar re all, evel ar Berry (lakaet e-barzh ar mell pezh rannvro, « Centre », ne vern penaos), pe ar Champagne-Ardenne. Kenniget en deus Defferre eta ur « statud » ewid enesenn c'henidig Napoleon kozh, anezañ ahendall gwashañ kreisennour a zo bet biskoazh abaoe ma 'z eus eus ar « Republik »...

N'eus bet friket mell ebed avad e-barzh ar chadenn a stag Korsika douzh ar Frañs : laosket eo bet ar chadenn hebkén. Ha perag Korsika, ha Korsika hebkén ? Dre ma 'z eo un enesenn, eme paotred ar PS (ur chañs war wel neuse ewid Eussa hag ar Gerveur !)... Dre m'eo Korsika ar rannvro nemeti m'en deus an emrenerezh un diasez poble enni, ez eus bet respontet c'hoazh... Tud all zo aet beteg lâred, a vouezh uhel awalc'h, o deus bet an tarzhadennoù un efed politikel bennag : bez' e vefe ar statud neuse ur gopr, ur yalc'had roet e prof d'ar gwall-nerzh... Mad kaer ewid Korsika memes mod...

Moarvad ez eo afer statud an enesenn Gors un degouez istorel e-barzh istor ar Republik Gall. Petra bennag m'en deus disklêriet Defferre ne oa bet gwraet kammed ebed trema ar c'hevredelañ. Gwazh-a-se ma 'z eo gwir. Med martese n'eo ket gwir penn-da-benn. Moarvad en deus klasket Defferre sioullaad ar re washañ e-toues Jakobined ar Gampr, ha zoken ar re a gaver stank awalc'h e-diabarzh ar PS. Diaes meurbed e vefe bremañ mont war gil, hag ur gwall gorfad a ray Debré hag ar re all gant ar c'hozh tamm statud-se...

Mes ur goulenn memestra. Daoust hag-eñv e vo red d'ur « rannvro » bezañ enesenn ewid kaoud ur statud ispisial ? Ha gourenes Breizh « mor en he zro, koad en he c'hreis », n'eo ket trawalc'h ez afe ar mor d'ober he harzoù war an tri-c'hard anezi ? Bezomp sirius : un dra zo n'eo ket bet anzavet gant Defferre diwarbenn Korsika, eo ez eus eno UR BOBL. Un dra zo n'eo ket bet anzavet biskoazh abaoe ma 'z eus eus ar Republik, eo ez eo bet « gwraet » ar Frañs gant meur a bobl disheñvel. Trawalc'h eo gweled e chom « c'hoazh » meur a yezh er Stad C'hwec'hkogn, lod anezo disheñvel krenn diouzh ar galleg, da skwer an euskareg hag ar brezhoneg. Hag ez eo bet a-viskoazh ar yezh unan eus diasezoù ar bobl. Mes ur ger ken amjestr hag un ebeules yaouank eo ar ger POBL. Pa vez komzet eus « le peuple de Paris », peurvuiañ e vez klasket ober hanw eus « les masses laborieuses concentrées dans la région parisienne », pe, en un doare gwannoc'h, « la population française qui habite et travaille à Paris et dans sa banlieue ». Ha pa gomz ur ministr bennag, pe memes Mitterrand e hunan, eus « le peuple breton », ne lavar netra ouzhpenn, med ha dre zemagogiezh e vefe. Ahendall « le peuple français », petra eo, herwez an danvez hanwet « gwir », ma n'eo ket « l'ensemble des habitants de l'Hexagone jouissant de la citoyenneté française » ? Ahanta, roiñ a raomp ni ur ster all d'ar ger POBL, hag e lavaromp ez eus e-diabarzh ar Frañs, hag e-

diabarzh « le peuple français » endeeun, meur a bobl, netra nemed dre ar yezh : Breizhis, Korsikis, Elsassis, Katalunis, Oksitanis, Euskaris, pa ne ve kén, setu kemen-dall a bobloù diverket, nac'het o gwirioù, o fersonelezhioù, dezo galloud ebed evel pobloù...

Ha setu perag, en diavaes eus ar pezh a zo bet gwraet ewid an enesenn Gors, ne weler netra, e-diabarzh ar rannvroeladur a zo war ar stern, o telc'her kont eus ar fed kaled-se, ur fed hag a lak anad ez eus er Frañs pobloù n'int ket anzavet ent politikel, ha n'eo ket dre zegouez eo ema ar pobloù-se pellig awalc'h diouzh ar « pré carré » hanwet Paris, ur « pré carré » bet staget doutañ (dre an nerzh, gwidreoù ha finessaoù a beb sort) ar peurrest eus ar « Frañs ». Bez o deus ar pobloù-se « gwirioù », ha dreistoll ezommoù bras : war dachenn an ekonomiezh, war an dachenn sossial, war dachenn ar yezh. Ewid ar pobloù-se — hag ema Breizh en o zouesk — n'eus ket trawalc'h eus ur rannvroeladur boutin hag unton...

Sed e c'houlennomp bremañ c'hoazh, ha muioc'h eged biskoazh, an emrenerezh ewid Breizh. Rag, kehid ha ma ne c'hello ket ar geodedis eus ar Frañs hanwet Bretoned EN EM REN o hunan, e vint evel minored, red dezo leusker tud all da c'houzoud en o flass ar pezh a zo mad ewite. Eus Breizh hag eus ar Vretoned eo e tle al lusk dont, ha n'eo ket eus Paris, ha n'hon devez ni nemed sentiñ d'ober goude-se. Aet omp skuizh o sentiñ : felloud a ra dimp bezañ mestr en hor bro. N'eus dañjer ebed he en em zistagfe hor gourenes diouzh ar c'hevandir, da vont Doue 'oar trema pelec'h ! Ur Vreizh emren a c'hell chom e-diabarzh ur c'henstrollad brassoc'h, Frañs pe Europ. Hag e chomo, ne vern penaos. Koulskoude, ma c'hell al Luksembourg, gant e 360 000 a dud, kaoud 6 kannad e Parlamant an Europ, hag ober wardro e aferioù, ha bezañ sellet evel ur « Stad di-zalc'h », daoust ha Breizh n'hellje ket bezañ ken di-zalc'h all ? Ha muioc'h, sur, war dachenn an ekonomiezh... Ma vefe adkemeret gant Breizh he mestroni war ar mor, na pebezh lamm war-raog e vefe gwelet oc'h ober ! Huñvreoù ?... Martese : mes a-wechoù e teu un huñvre da wir...

Hag e c'houlennomp un emrenerezh eus an tu kleiz, da lavared eo unan o klask mad labourerien Vreizh araog peb tra. O klask lakaad labourerien Vreizh e-barzh ar jeu, o roiñ an tu dezo da lavared o soñj, da bouesañ war an divisoù, da gemer perzh en divisoù en un doare gwirion ha leun a efed.

Bez' e tle ur Vreizh emren bezañ anzavet evel Breizh e-diabarzh an darempredoù a beb sort (ekonomikel, kultu-rel) a weler skoulmet un tamm e peb lec'h... Mont a ra polesi Breizh beteg broioù ar Reter-Krenn. Ar polesi, mes pas banniel Breizh c'hoazh, med hag e kuzh, pe bihan-bihan dindan heni ar Frañs... Ema ar c'his bremañ eus ar c'hêrioù « gevelllet ». N'eo ket ur c'his droch penn-da-benn : bez' e c'heller awechoù, dindan mantell Noe ar gevelladur, distagañ un nebeud komzoù fraezh o tiskouez ez eus c'hoazh eus pobl Vreizh, dreistoll pa vez gevelllet kêrioù zo eus Breizh gant reoù all eus Kernow, Kembre, Skoss pe Iwerzhon. Daoust ma vee disheñvel mat alies ar c'hudennoù en tu-mañ pe en tu-hont eus mor Breizh, da vihanñ e c'heller kass war raog kevroadel ar pobloù gwasket...

Ewid lâred ar wirionez, ur mennos modern meurbed eo an emrenerezh : ur c'hammed ouzhpenn, ur c'hammed red war dachenn an demokratiezh...

sadorn

teatr Penn-ar-Bed

IDIR

Korolladegoù DIHUN

NAPHTALINE

PATRICK EWEN

CLAUDE NOUGARO

Fest-Nos vras

**Gant ar Bleizi-Ruz - Kanerien Vrasparz
kanerion Bro-Gwened**

3-4 a vis Here

Gouel pobl Vreizh

Brest

(tachenn Penfell)

sul

BASHUNG

Bagad Brest Sant-Mark

Yvon ETIENNE

Teatr : Strollad ar Vro Bagan

QUILAPAYUN

Fest an daou zewezh : standoù e-leizh

- c'hoarioù - boued ha banneoù - abadennoù ewid ar vugale

diskouezadeg : bandennoù tresset Breizh